

KAHVE DÜNYAYA OSMANLI DÖNEMİNDE YAYILDI

Kahve çekirdekleri, önce Etiyopya'dan Yemen'e geçti ve Sufi tekkelerinde kullanıldı. Türk usulü kahve, Osmanlı'dan Avrupa'ya ve sonra dünyaya yayıldı.

Kahvenin Anavatanı: Etiyopya

Etiyopya'da, kahve çekirdeklerinin enerji veren sihirli bir özelliği olduğunun keşfi hakkında farklı efsaneler var. Bir efsaneye göre, kahve ağacının meyvelerini yiyen keçilerin hareketlendiğini gören çobanın kendisi de meyvelerden yer ve bu sırrı keşfeder. Kahve çekirdekleri Etiyopya'da uzun süre şifalı bitki olarak değerlendirildi. Etiyopyalılar, tepelerde yetişen kahve meyvesini ve çekirdeklerini kaynatıp suyunu içerek enerji kazanmayı biliyordu. Kahvenin ilaç olduğunu açıklayan ilk belge, İranlı doktor M. bin Zekeriya el-Razi'nin 920'de yazdığı tıp kitabıdır. El Razi'nin, kahveyi şifalı bitkiler arasında saydığını ilk kez Fransız P. S. Dufour 1684'te yazdığı kitapta açıklamıştı. Kahvedeki kafeinin uyarıcı olduğu, enerji verdiği ve içenleri uyanık tuttuğu biliniyor. Bu nedenle bir sporcunun kanında sınırın üzerinde kafein varsa, doping yapmış sayılıyor. Kahvenin yaygınlaşması çok hızlı olmadı. Önce kahve çekirdekleri Etiyopya'dan Yemen'e ulaştı. Yemen'de bulunan Sufi tarikatının üyeleri XV. yüzyıldan itibaren, tekkelerinde kahve içmeye başladı. Daha sonra Yemen'de kahve ağaçları yetiştirilerek kahve çekirdeği üretilmeye başlandı. Kahve çekirdeklerini kurutup kavurduktan sonra öğütüp kahve pişirme yöntemi 1400'lü yıllarda Sufi tekkelerinde geliştirildi.

Kahve toplayan bir çocuk

Kahveyi, Şeyhülislam Ebussuud Efendi Yasaklatmıştı

Yemen halkı, çekirdekleri kavurup öğüttükten sonra suda kaynatarak kahve pişirmeyi Sufi dervişlerden öğrendi. Kahve alışkanlığı bazı Arap kentlerinde yaygınlaşınca, Mekke'de kahveyi yasaklayan bir fetva verilse de etkisi olmadı. Yemen halkı arasında kısa sürede yaygınlaşan kahve içme adeti, Yemen'de görev yapan Osmanlı yöneticilerince de benimsendi. Yavuz Sultan Selim zamanında, Yemen Valisi Özdemir Paşa tarafından 1517'de saraya getirilen kahve saray mensuplarınca çok beğenildi. Zamanla Osmanlı paşalarının ve

zenginlerin evlerinde de pişirilmeye başlanan kahveye halkın ilgisi arttı. Tarihçi Peçevi'ye göre, İstanbul'da ilk kahvehaneyi Halepli Hakem ve Şamlı Şems adlı iki Suriyeli Tahtakale'de açtı. Kahvehaneler çoğalınca bazı kesimler “oralarda fitne üretiliyor” diyerek karşı çıktı. Kahve içmenin dini sakıncası olup olmadığı tartışılmaya başlanınca, Şeyhülislam Ebussuud Efendi kahvenin yasaklanması yönünde fetva verdi. Kahvehaneler, Kanuni Sultan Süleyman'ın ölümünden sonra bu fetvaya dayanılarak kapatıldı. Ardından Şeyhülislam Bostanzade Mehmet Efendi, kahvenin haram değil yararlı olduğunu açıklayan bir fetva verdi. Fetvayı şiir olarak kaleme alan Bostanzade Mehmet Efendi'nin fetvasının bir kopyası İngiltere'de British Museum'da bulunmaktadır.

Avusturya'yı Türk kahvesiyle tanıştıran J. F. Kulczycki'nin Viyana'daki heykeli

Kahve, Müslüman İçeceği Sayıldığı İçin Avrupa'da Yasaklanacaktı

Venedikli tüccarların Osmanlılar ile ticari ilişkide oluşu, kahvenin Venedikli zenginlere ulaşmasını sağladı. Venedikliler, kahveye çabuk alıştı ve kahve diğer Avrupa kentlerinde de sevildi. Bazı fanatikler “Müslümanların içtiği kahve şeytanın içeceği, yasaklansın” diye Papa'ya baskı yaptı. Papa VIII. Clement, 1600'de bu talebi reddetti ve kahve Avrupa'da yasaklanmaktan kurtuldu. Avrupa'daki ilk kahvehane 1645'te Venedik'te açıldı. Osmanlı tüccarlarıyla iş ilişkisi olan bir İngiliz, İzmir'de iken tanıştığı Rum asıllı P. Rosee'yi Londra'ya dönerken yanına aldı. Rosee, Londra'da 1652'de İngiltere'nin ilk kahvehanesini açtı. Osmanlı ordusunun IV. Mehmet döneminde 1683'te başlattığı II. Viyana Kuşatması başarısızlıkla sonuçlandı. Merzifonlu Kara Mustafa Paşa komutasındaki ordunun kuşatmada bozguna uğraması, Mustafa Paşa'nın

Belgrad'da idamına neden oldu. Osmanlı Ordusunun, Viyana'dan geri çekilirken geride bıraktığı kahve çuvalları Avusturyalılar'ın eline geçti. Bu kahveleri toplayıp Viyana'da açtığı kahvehanede sütlü ve şekerli kahve sunan Ukraynalı J. F. Kulczycki, Viyanalılara kahveyi sevdirdi. Viyanalılar 1885'te Kulczycki'nin, elinde kahve tepsisi ve fincan olan bir heykelini yaptırıp onun adını taşıyan sokağa diktirdiler. Padişah IV. Mehmet, 1669'da Fransa'ya elçi olarak Süleyman Ağa'yı tayin etti. Süleyman Ağa, ziyarete gelen konuklarına kahve ikram ederek Fransızların Türk kahvesini tanıyıp sevmesini sağlamıştı.

Kahve Kantatı'nı besteleyen Johann Sebastian Bach

Johann Sebastian Bach, Kahve İçin Kantat Besteledi

Almanlar kahveyle 1673'te Bremen'de açılan kahvehanede tanıştı. Başkent Berlin'de ilk kahvehane 1721'de açıldı. Johann Sebastian Bach, 1734'te kahveyi çok seven bir kız hakkındaki Kahve Kantatı'nı besteledi. Eser, babasının karşı koymasına karşın kahve içmeye devam etmek isteyen kızın duygularını konu alır. Amerika Kıtası'na kahve 1720'de ulaştı ve Haiti'de kahve üretilmeye başlandı. Fransızlar, Haiti'de kahve üretimini artırmak için Afrikalı köleler getirtti. Küba'ya daha önce şeker kamışı tarlalarında çalıştırmak için getirilen çok sayıda Afrikalı köle vardı. Kahve ağacı yetiştirilmeye başlanınca, Küba'ya yeni köleler getirildi ve sayıları bir milyonu aştı. Daha sonra Brezilya'da ve ardından Kolombiya, Guatemala ve Nikaragua gibi ülkelerde de kahve üretildi. ABD'nin özgürlük mücadelesi sırasında, kahve önemli bir rol oynadı. Amerikalılar, 1773'te İngilizlerin Boston'daki gemilerini basıp çayları denize döktü. Çay, İngiltere'den ithal edildiği için Amerikalı vatanseverler, 1773'ten itibaren çayı terk edip kahve içmeye başladı. Kahve zamanla dünyaya yayıldı ve

yıllık tüketimi, günümüzde çay tüketiminin iki misline ulaştı. Fazla kahve içenlerin sağlığı, kafein nedeniyle bozulabildiği için kafeinsiz kahve üretildi.

Yılda 7,9 milyon ton kahve üretiliyor. Kahvenin %85'ini Brezilya, Vietnam, Endonezya, Kolombiya, Etiyopya, Peru, Hindistan, Honduras ve Meksika üretir.

Prof. Dr. Ural Akbulut
ODTÜ Kimya Bölümü

Tarihte bugün

20 Haziran 1877: A. Graham Bell, dünyanın ilk ticari telefon sistemini Kanada'da kurdu